

מדינת ישראל משרד החינוך

שאלות ותשובות

התיקון לחוק החינוך המיוחד: שאלות של הורים שהגיעו לאתר "שוים"

1. אילו ילדים מחויבים לעבור ועדת שילוב ואפיון לקראת שנת הלימודים הקרובה? מה לגבי ילדים שעברו ועדת השמה או שילוב בשנים האחרונות? מה בנוגע לילדים שעוברים בשנה הבאה מסגרות (מבית ספר לבית ספר, מיישוב ליישוב, מגן לכיתה א', מיסודי לחטיבה, מחטיבה לתיכון)?

- תלמידים שמחדשים זכאות- מדובר בתלמידים שחלפו 3 שנים מאז נקבעה להם זכאות על ידי ועדת השילוב ו/או מועדת ההשמה שלהם, והם נדרשים לחדש זכאותם. תלמידים אלה יעלו לדיון בצוות רב מקצועי (וועדת שילוב) בבית הספר או לוועדת זכאות ואיפיון.
- תלמידים חדשים (שלא עברו בעבר ועדה לבחינת זכאות/חדשים במערכת) – אלה יופנו לוועדות על פי ההמלצה של הצוות החינוכי במסגרת הקודמת או במסגרת בה הם לומדים או על פי בקשת ההורים.
- תלמידים שעוברים בשנה הבאה מסגרות – אם הזכאות שלהם בתוקף, הרי שהם יכולים להמשיך עם אותה זכאות.

2. האם הורים לילדים שלא מחויבים לעבור ועדת שילוב ואפיון יכולים לבקש ועדה ביחמתם? אם כן, באילו מקרים? וגם: כיצד מגישים בקשה לקיים ועדה?

- התשובה חיובית, ההורים יכולים להגיש בקשה לדיון בוועדת זכאות ואיפיון.
- עליהם להציג מסמך מגורם שאבחנתו קבילה, על פי המפורט בתוספת הראשונה לחוק.
להלן קישורית לתיקון לחוק:
<http://meyda.education.gov.il/files/special/lows/%D7%AA%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%9F%20%D7%97%D7%95%D7%A7%20%D7%97%D7%99%D7%A0%D7%95%D7%9A%20%D7%9E%D7%99%D7%95%D7%97%D7%93%2019.7.18.pdf>
- ניתן להגיש את הבקשה במוסד החינוכי בו לומד התלמיד או ברשות המקומית, במחלקת החינוך. הבקשה צריכה לכלול:
 - מסמך קביל (אבחון)
 - בדיקות שמיעה וראיה, במקרה שמדובר בתלמיד חדש
 - כל מסמך נוסף שההורה סבור שהוא רלוונטי בעיניהם

מדינת ישראל משרד החינוך

3. מהו שאלון ההפניה, מי ממלא אותו ובמה הוא שונה משאלון הראמ"ה?

- שאלון ההפניה – את השאלון ממלא הצוות החינוכי של הגן או בית הספר. הוא מתאר את החוזקות והקשיים של התלמיד, וכן את התהליכים החינוכיים ואת תכניות ההתערבות שנעשו עד כה. שאלון הפניה ושאלון ראמ"ה –
- שאלון ההפניה הוא פתוח
- שאלון הראמ"ה – כולל 184 היגדים שנוגעים ל- 5 תחומים (1. לימודי 2. שפתי- תקשורתי 3. חברתי 4. רגשי 5. עצמאות אישית) שמאפשרים לדייק את רמת התפקוד של התלמיד במסגרת החינוכית. את שאלון הראמ"ה ממלא הצוות החינוכי – המחנכת או הגננת.
- המשרד ממליץ כי עוד טרם מילוי השאלון, הצוות החינוכי יקיים דיון עם ההורים ועם מומחה מתחום המת"א כדי לתת תמונה מקיפה אודות הצרכים של התלמיד.

4. מדוע משרד החינוך החליט לא להציג להורים את שאלון הראמ"ה, כפי שנעשה עם שאר המסמכים לקראת הוועדה, ולעדכן אותם בציון התפקוד בלבד? האם מדובר בהחלטה עקרונית או טכנית (דווח שיש בעיה להדפיס)? מה מתכוון המשרד לעשות בנושא לאור בקשות ההורים לקבל את השאלון לפני הוועדה?

- המשרד מכיר בזכות ההורים לראות כל מסמך שנוגע לילדיהם
- השאלון טרם הונגש בשל סיבות טכניות בלבד.
- המשרד פועל כדי להנגיש את השאלון להורים מהר ככל שניתן.

5. מה חלקו של שאלון הראמ"ה בקביעת רמת התפקוד של הילד על ידי הוועדה? עד כמה הוא מכריע? לדוגמה, אם יש ילד שקיבל ציון 1 לפי שאלון הראמ"ה, האם לוועדה יש שיקול דעת להוריד את התפקוד לרמה 3 או 4?

- הוועדה מגבשת את עמדתה ביחס לתפקוד התלמיד תוך התייחסות לשיח והדיון שמתקיים עם ההורים, התלמיד, הצוות החינוכי וכל גורמי המקצוע ובהתייחס למסמכים שהוצגו בפניה ולנתון שהתקבל בשאלון הראמ"ה כגורם מרכזי בהחלטה.
- במקרים חריגים בהם מצאה הוועדה שרמת התפקוד בשאלון אינה תואמת את התרשמותה והיא גבוהה יותר או נמוכה יותר, רשאית הוועדה:
 1. להוסיף שעות לתלמיד מהסל המוסדי לצורך הוראה או טיפול או מהסל המחוזי לצורך תוספת לטיפול או מתן סייעת. התוספת תינתן בכפוף למשאבים העומדים לרשותם.
 2. לקבוע את רמת התפקוד בהתאם לחוות דעתה המקצועית

מדינת ישראל

משרד החינוך

6. אותו דבר בכיוון ההפוך: האם ילד שקיבל לפי שאלון הראמ"ה ציון 4, האם לוועדה יש שיקול דעת להעלות את רמת התפקוד?

- הוועדה מגבשת את עמדתה ביחס לתפקוד התלמיד תוך התייחסות לשיח והדיון שמתקיים עם ההורים, התלמיד, הצוות החינוכי וכל גורמי המקצוע ובהתייחס למסמכים שהוצגו בפניה ולנתון שהתקבל בשאלון הראמ"ה כגורם מרכזי בהחלטה.
- במקרים חריגים בהם מצאה הוועדה שרמת התפקוד בשאלון אינה תואמת את התרשמותה והיא גבוהה יותר או נמוכה יותר, רשאית הוועדה:
 - להוסיף תמיכות מהסל המוסדי או מהסל המחוזי
 - לדייק את רמת תפקוד בהתאם לחוות דעתה המקצועית

7. כבר הגיעו לידינו כמה מקרים של ילדים משולבים שמקבלים השנה 24-30 שעות שילוב (רמת תפקוד נמוכה). למרות זאת, הוריהם עודכנו שהציון שהתקבל בשאלון הראמ"ה הוא 1. מה ההנחיות של משרד החינוך לוועדה במקרה של פער כזה?

- שאלון קביעת רמת התפקוד שפותח על ידי הראמ"ה תוקף מדעית ויושם במשך 7 שנים ב-11 רשויות, מקומיות ובכלל זה בכל מחוז צפון בשנת הלימודים הקודמת תשע"ט. לצד שאלון הראמ"ה, פועלת וועדה מקצועית, אשר בוחנת באופן יסודי כל מקרה לגופו.
- ככלל, היקף המשאבים המוקצים לשילוב ילדים צפוי לגדול באופן משמעותי. כך היה גם במסגרת יישום תיקון החוק במחוז הצפון. ככל שרמת התפקוד של תלמיד מחדש זכאות בשאלון ראמ"ה תמצא גבוהה יותר, עדיין יינתנו לתלמיד התמיכות שניתנו לו בעבר (שעות סייעת).
- לתלמידים עם לקויות למידה שלומדים בכיתות חינוך מיוחד עומדת הבחירה להישאר ללמוד באותה כיתה או לממש את זכאותם לסל אישי בחינוך הרגיל.

8. בשבוע שעבר פורסם ב"שוים" כי אחת ההנחיות למחנכים שממלאים את שאלון הראמ"ה היא להתייחס לתפקוד של הילדים כפי שהוא מתבטא בפועל, גם אם הם מקבלים סיוע או תיווך. הנחיה זו עלולה ליצור הטיה בציון התפקוד כלפי מעלה, מה שעשוי לצמצם את סל הסיוע של הילד. האם משרד החינוך תיקן את ההנחיה? האם בכוונתו לעשות זאת?

- ככלל, היקף המשאבים המוקצים לשילוב ילדים צפוי לגדול באופן משמעותי. כך היה גם במסגרת יישום תיקון החוק במחוז הצפון. ככל שרמת התפקוד של תלמיד מחדש זכאות בשאלון ראמ"ה תמצא גבוהה יותר, עדיין יינתנו לתלמיד התמיכות שניתנו לו בעבר (שעות סייעת). המשרד מנחה את הצוותים החינוכיים להתייחס בעת מילוי השאלון לקשיים ולחוזקות של התלמיד גם ללא התמיכות הניתנות לו.

מדינת ישראל משרד החינוך

9. איך מתחלקים הקולות של החברים בוועדת הזכאות והאפיון? האם ליו"ר הוועדה יש משקל גדול יותר בהחלטות?

- ההחלטה מתקבלת על פי רוב החברים.
- היה והקולות שקולים, ליו"ר יהיה קול נוסף.

10. בוועדת הזכאות והאפיון אמור לשבת גם נציג הורים, שאמור לייצג את האינטרסים שלהם. כיצד נבחרים נציגי ההורים והאם הם צריכים לפגוש את הורי הילדים טרם הגעתם לוועדה?

- נציגי ההורים בוועדות נבחרים מתוך 50 ארגונים שהוכרו על ידי השר לצורך זה. הם מקבלים מינוי מהשר.
- הורה שמעוניין להצטרף חייב להיות הורה לתלמיד עם צרכים מיוחדים בהווה או בעבר.
- נציג הורים יכול לפגוש את ההורים של התלמיד ככל שההורה מבקש זאת.

11. אילו מסמכים יכולים להביא איתם הורים לוועדה, מלבד שאלון ההורים?

- מסמך קביל (אבחון).
- בדיקות שמיעה וראיה, במקרה שמדובר בתלמיד חדש.
- כל מסמך נוסף שההורה סבור שהוא רלוונטי בעיניו.

12. כתוצאה מהרפורמה, וכפי שקורה כבר בפיילוט במחוז צפון, עשויים להיות בכיתה אחת רגילה יותר מילד אחד משולב. כמה ילדים משולבים יכולים להיות בכיתה אחת? האם נקבע רף עליון?

- השילוב בכיתה ייבחן על פי מורכבות הצרכים האישיים של התלמיד המשולב אל מול הרכב הכיתה ובשיתוף וועדת השיבוץ ברשות.

13. באותו נושא, האם למשרד החינוך או למנהל בית הספר יש מנדט לאגם משאבים? למשל, שסייעת אחת תטפל בשני ילדים משולבים באותה כיתה (הכוונה לילדים מקבוצה א')?

- בחלק מהמקרים ניתן לאגם משאבים, כאשר נעשית עבודה עם התלמיד במסגרת של קבוצה, ובחלק אחר לא, כאשר העבודה עם התלמיד נעשית באופן פרטני.
- פילוח התמיכות לתלמיד נעשה בשיתוף עם ההורים.

14. לגבי תלמידים מקבוצה ב', מהו המפתח התקציבי לסיוע מתקציב בית הספר? במלים אחרות, מה התקציב שניתן לתלמיד בודד מקבוצה זו, ואילו שירותי חינוך מיוחדים הוא יוכל לקבל במסגרת תקציב זה?

מדינת ישראל

משרד החינוך

- בית הספר מקבל שעות שילוב על פי נוסחה של סל מוסדי ומקצה אותן לתלמידים באופן פרטני או קבוצתי על פי הצרכים שלהם.
- התמיכות הן הוראה או טיפול.
- בנוסף, מקבל בית הספר גם משאבי הכלה נוספים, שהמשרד תגבר באופן משמעותי, כגון: שעות הכלה, תקציב הכלה גמיש ומרחבי הכלה.

מדינת ישראל משרד החינוך

15. מי שאחראי על חלוקת המשאבים הבית ספריים לתלמידי קבוצה ב' הוא המנהל. האם למנהל יש מספיק ידע מקצועי כדי לקבל החלטות כאלה? האם הורה שילדו קיבל לדעתו מעט מדי שירותי חינוך מיוחדים, יכול לערער על החלטת המנהל? אם כן, כיצד?

- ההחלטה על מתן תמיכות מתקבל על ידי צוות רב מקצועי ולא על ידי גורם אחד. הצוות כולל בעלי תפקידים מהחינוך המיוחד, פסיכולוג או יועץ חינוכי, יועצת בית הספר, מומחה תחום מהמתי"א.
- הורה יכול להגיש השגה על החלטות ועדת הצוות הרב מקצועי.

16. במסגרת הרפורמה להורים יש מנדט סטטוטורי לבחור את המסגרת החינוכית שבה ילמד ילדם. האם יש לזה יוצאים מן הכלל? אם כן, מהם?

- על פי התיקון לחוק ההורה יכול לבחור את סוג המסגרת –מדובר ב- 3 אפשרויות: 1. גן או בית ספר לחינוך מיוחד 2. כיתת חינוך מיוחד בבית ספר רגיל 3. גן/כיתה רגילה.
- הורה לא יוכל לבחור במקרים חריגים ויוצאי דופן בהם קיים חשש ממשי לפגיעה בתלמיד או בסביבתו. במקרים מעין אלה הוועדה מתכנסת שוב, 14 יום מהדיון האחרון כדי לאפשר להורים ולצוות החינוכי להביא מסמכים נוספים או לאפשר להם לגבש את עמדתם. אם בדיון זה הוועדה סבורה בשונה מההורים היא רשאית לקבל החלטה על סוג המסגרת. החלטת הוועדה טעונה אישור של מנהלת האגף לחינוך מיוחד או סגניתה.

17. מהו משקל העמדה של ההורים בהחלטת הוועדה הרב מקצועית כיצד לחלק את השירותים שמגיעים לילד? מה קורה במקרה של חילוקי דעות בין ההורים לבין צוות בית הספר?

- ההורה הוא חבר בוועדה הרב מקצועית ויש לו קול אחד.
- ההחלטה על מתן תמיכות מתקבלת על ידי צוות רב מקצועי ולא על ידי גורם אחד. הצוות כולל בעלי תפקידים מהחינוך המיוחד, פסיכולוג או יועץ חינוכי, יועצת בית הספר, מומחה תחום מהמתי"א.
- הורה יכול להגיש השגה על החלטות ועדת הצוות הרב מקצועי.

18. האם אתם יכולים לפרט את מפתח ההמרה של שעות סיוע ושעות הוראה בכל אחת מהמסגרות החינוכיות: גן חובה, בית ספר יסודי, חטיבה, תיכון?

- אומדן מפתח המרת שעות הוראה לסיוע בתקציב האישי:
- גן –חטיבת ביניים: על כל שעת הוראה ניתן להמיר ל- 4.33 שעות סייעת
 - חטיבה עליונה: על כל שעת הוראה ניתן להמיר ל- 5.4 שעות סייעת

מדינת ישראל

משרד החינוך

19. מהי ההכשרה בנושאי חינוך מיוחד שצריכים לעבור המנהלים והמורים במסגרות הרגילות לפני כניסת הרפורמה? כמה מורים כבר עברו הכשרה כזו? האם ההכשרה היא חובה?

- כל המורים והמנהלים יעברו הכשרה בתחום.
- עד כה, כ- 60% מקרב המורים עברו פיתוח מקצועי בתחום של שילוב והכללה של תלמידים עם צרכים מיוחדים. ההכשרות כוללות: כנסי חשיפה, כנסים במחוזות, קורס יומי במרכזי הפסגה ופיתוח מקצועי בבית הספר.
- המשרד ממשיך את ההכשרות בימים אלו בהתאם לתכנית העבודה, עד להשלמת המהלך. במקביל לזאת, המשרד מקדם יחד עם האוניברסיטאות והמכללות את תחום ההכללה וההשתלבות בלימודי הסמכה להוראה.

20. ילדים משולבים זקוקים לא פעם למרחבי עבודה שקטים יותר, שם הם יכולים לקבל סיוע פרטני. בהתחשב בכך שילדים רבים כאלה צפויים להצטרף בשנה הבאה, האם בתי הספר ערוכים לזה מבחינה לוגיסטית?

- המשרד משלב תלמיד עם צרכים מיוחדים בבתי ספר רגילים מעל 20 שנה.
- מרבית בתי הספר נותנים מענה לילדים עם צרכים מיוחדים, וערוכים לתת מענה פרטני לתלמידים הזקוקים לטיפול.
- משרד החינוך הקצה סכום של כ-80 מיליון ₪ לטובת בינוי של מרחבי חדרי הכלה במערכת החינוך.

21. כבר היום ברשויות מקומיות רבות יש מחסור גדול בסייעות לילדים משולבים. בשנה הבאה יהיו הרבה יותר ילדים כאלה. מי אחראי לדאוג לנושא? אם מדובר ברשויות, האם משרד החינוך מתכוון לפקח על זה?

- המשרד מודע לקושי והוא פועל יחד עם השלטון המקומי כדי להשלים את החוסרים.
- חשוב לציין, שאחד השינויים שמתאפשרים במסגרת תיקון החוק הוא הגמשה של סל השירותים בשילוב. יש אפשרות להמיר הקצאה בגין שעות סייעת לשעות הוראה וטיפול – ולהפך. לדוגמא, במקרה שבו לא נמצאה סייעת לתלמיד או שאין בכך צורך, ניתן בהיוועצות עם ההורים להמיר את המשאב לשעות הוראה וטיפול.

22. כמעט כל המדריכים הנוגעים לרפורמה עוסקים בבתי הספר. מה קורה עם גני הילדים? האם מדובר באותם כללים שחלים על בתי הספר היסודיים? אם לא, האם תוכלו לפרט את כל ההבדלים?

- היישום לתיקון החוק חל מגיל 3 ועד 21, ומשאבי ההדרכה מוקצים לכל שכבות הגיל.

מדינת ישראל

משרד החינוך

23. מהם השינויים הצפויים בנושא ההסעות לקראת שנת הלימודים התשפ"א?

- במסגרת התיקון לחוק, כל ילדי הגנים בחינוך המיוחד יהיו זכאים לליווי בהסעה, ככל שהם זכאים להסעה. לשם כך הוקצו 25 מלש"ח במסגרת השינוי.

24. האם זה נכון שהתיקון לחוק מלווה בקיצוץ תקציבים בחינוך המיוחד?

- התשובה היא לא – אין קיצוץ! בנוסף לתקציב השוטף, השנה הוסיף המשרד מעל מיליארד ושלוש מאות מיליון ש"ח עבור הנושאים הבאים:
 - 700 מיליון ש"ח תקצוב תלמידים עם זכאות לשירותי חינוך מיוחד
 - 105 מיליון ש"ח תקציב שקלי למנהלים – הכלה והשתלבות
 - 135 מיליון ש"ח תקציב עבור הרחבת שעות עבור הכלה והשתלבות
 - 25 מיליון ש"ח לליווי ילדים בהסעות
 - 300 מיליון ש"ח לבינוי כיתות חינוך מיוחד ומרחבי הכלה בחינוך הרגיל
 - 18 מיליון ש"ח לפיתוח מקצועי למורים